

משפט בלא נחת: על אהבה, שימוש ושדים אחרים ב"הניסוי של השופט פוס" מאת מיטוגריל

- א. שימוש, אהבה ואמת: טרילוגיה אילוגית † ב. הניסוי של פוס †
 ג. שימוש מתוך אהבה: בדרך אל האמת והמקמקה † ד. האהבה כשד;
 השימוש כמגוש שדים † ה. שימוש בלא נחת
 א. שיפוץ, אהבה ואמת: טרילוגיה א-לוגית

פרקסקות של שימוש מופעלות, כידוע, לא רק על-ידי שופטים. הן מופעלות על-ידי כל אחד מאתנו במהלך האינטראקציה היומיומית שהוא מקיים עם הסובבים אותו (נצט' צצמו) במטרה להגיע ל"אמת הפנימית" שלו. מבחינה זו ניתן לומר כי השימוש בכל וכי הכל שופטים. עם זאת, בשונה מהשפיטה המקצועית, הרי שבכל הקשור בשימוש שאנו מפעילים בחיינו האישיים, עירובם של יסודות רגשיים של אהבה נתפס כלוגיטימי, טבעי ואף מכוון. האם יש לו מקום גם במסגרת של שימוש מקצועי? האם הוא כלל רצוי?

רשימה זו עוסקת בטיפול באת המופר האיטלקי דינו סגרה (הידוע בשם-העט פסיגורילי), תפורה בשלישים במאה הקודמת, המתנסה בהפעלתה של "אתיקת אהבה" הן על בפרט של שנות השלישים במאה הקודמת, ונחלה בשתי הוויות גם יחד כישלון חרוץ.¹ בד בבד, כותרת הרשימה "מתחבת" למעשה עם שתי יצירות אחרות, שונות אך מרכזיות, שנוכחתי אף הן באותה מאה, ואשר שילובן לתוך הרצון על השופט פוס עשוי להציע תשובה מעניינת לשאלה שהוצגה לעיל, היצירה הראשונה היא מסתו היררעה של זיגמונד פרויד (Freud) "תרבות בלא נחת",² הנחשבת עד היום לאחת מאבני-הפינה בכתיבה המתקיימת בתחום הפסיכואנליזה והתרבות בכלל. היצירה השנייה נכתבה, ככל הנראה, מתוך מטרה צנועה בהרבה מזו של פרויד, והכוונה לדונן פרייטצו של הסופר הקולומביאני זוכה פרס נובל לספרות גבריאל גרסיה מארקס (Márquez) על אהבה ושדים אחרים.³ התכתבות

* עורך-דלרזי; מוספר במשפטים, אוניברסיטת בר-אילן; בוגר במשפטים, אוניברסיטת תל-

אביב. אני אסיר תודה לר"ר אליה אבן-להב, אשר תשיחה שנהלנו על-אורות גורלו של השופט פוס ומסתו של פרויד "תרבות בלא נחת" תרמו לתודום של חלק מהיצירות המובעים בדישמה זו, וכן לר"ר אריה בן-נפתלי ולמנחם בן-המשפט, השופט בעו אקון, על עידודם הנפלא ועל הערותיהם מארות-העניינים.

- 1 פסיגורילי הניסוי של השופט פוס (א' בר תרנ"ג, תשס"ג).
- 2 S. Freud "Civilization and its discontents" *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (London, J. Strachey, A. Freud, A. Tyson eds., Vol XXI) 64. א. סטראיב, תרבות בלא נחת: כתבי זיגמונד פרויד – מסות נבחרות ד' א' בר תרנ"ג, 1968, כרך הרצאה לעריכתו: כתבי זיגמונד פרויד – מסות נבחרות ד' א' בר תרנ"ג, 1968, כרך תמי"ח; 118; ולפני מספר שנים הופיעה בהרבות חדש יומרו: ז' פרויד "תרבות בלא נחת" התרבות והדת (ני' ד' עורר, י' גוטשליך תרנ"ג, תשי"ס) 75 (לחלק: "תרבות בלא נחת").
- 3 ג' גרסיה מארקס על אהבה ושדים אחרים (ר' מלצר וא' פורת תרנ"ג, תשי"ז).

ובהוצעה, אותם יחסים ממש הם גם אלו העושים את בני-האנוש לבלתי-מאוישים המיר, לבלתי-מסופקים המיד ול"וסרי נחת".

התובנה השנייה העולה מהסיפור על השופט פוט, וקשרה בתובנה הראשונה, נעזרת בגורלה של רמות ספרותית אחרת, שאף היא 'פעלה מתוך אהבה', אם כי בשונה מפוט גם מתה ממנה. הכוונה לגיבורת ספרו של מארקס, סִרְוֶה מְרִיָה – ילדה צעירה שנושבה על-ידי נגרע בכלבת, הורגה בעיני התורה כמורת-ידיים, נאסרה במגור הספיקה לגל רוסן סוּר עם הנמר שנעלה אלה "לרפאה", בשונה מפוט, סיריה מריה אומנם לא נשאה בהפקיר שופטו כלשהו, אך היא חיה ופעלה בזירה שיפוטית מובהקת, וטולדת מגילויים של אהבה: ההבחה הכבדתיית של המאה השמונה-עשרה, שגראה כי ויהיה את האהבה שנובעת ורדוק: לא את מחלת הכלבת שספק כלל אם נדבקה בה עם השיגעון, וגיסתה להוציא ממנה את "זשדוים" באמצעות סקטי גירוש שונים ומשונים. כפי שנראה בהמשך, גם הסיפור על פוט מתמודד עם תפיסתה הרווחת של ה"אהבה" כורה לגמרי לעשייה השיפוטית, כמפריעה לה, ובמילים אחרות, כשד המחוייב רישאליים של גירוש, הפרדה ותודת, כל זאת, למרות ההשפעה החיובית שעשויה להיות לפעילות שיפוטית אשר, במובן זה או אחר, 'באה מתוך אהבה' לאמת ומתוך דאגה וקשב לאובייקט.

למה כי תובנה אלו, הנשדדת בתחומיהויו של השופט פוט, משרטטות לנו מצב שיפוטי מורכב אשר, מחד גיסא, מצוי בתפיש מתמיד אחר האופן שבו המשפט יכול כלל להכיל אהבה, ומאידך גיסא גם להיות, בעצם אורו וזיפוש, את 'חוסר הנחת' הגלום במיר בעצם המפגש עם שד האהבה.

ב. הניסוי של פוט

פאול פוט, רווק הגון כבן שלישים וחמש, הוא שופט המכהן כנשיא בית-הדין בפריס. סצנת הפרגודה של הדומן, בה מושיע הרוב השופטים שבראשותו בת איכרים ששמה מריה לְנִסְוֶן בגנבה ובנטילת דוב במרהב מב'רוזגה' לשעבר, מסמלת את סוף הקריירה השיפוטית שלו: פוט הוא היחיד מבין שלושות השופטים אשר למד כדבצי את הלוגיק וחרף היראות הגיע לכלל שכנוע כי מריה לנסון חפה מפשע. חריוו לחרב – שני שופטים רשליים וצעללים, האחד שקוע בתוכות כבדים והאחר שתיץ ובעל דעות קודמות – אינם נהנים אחר מאמציו הנואשים לזכות את הנערה, ועם בנייתם של השלושה לאולם לאחר ויכות סוּר בלשכה, פונה אליה פוט במילים אלו: "...מאחר שהשופט הרושב לימיני הוא אדייט, השופט הרושב לשמאלי אף הוא אדייט, הרי שאה, מריה לנסון... נידונה לשליש שנות מאסר... יש לך שלישה ימים להגשת ערעור, ואני ממליץ שהנשי אומן, כי למרבה המזל לא כל השופטים מטומטמים כמו צפוניו".⁸ לאחר הכרזים השערווי-ויהיים הללו, פוּט פוּט

כוונתו של פרויד במונח 'אהבה' הייתה כמובן למונח הלברייאלי של הפסיכוי, קרי החדה או היצר, או כפי שכינה את בעצמו "משיק הליבידו האינדיוודואלי" (שם, בע' 92). כפי שדובר בהמשך, מובן פרוידיאני זה של מושג ה"אהבה" אינו המובן שעליו עינו השימוש במושג ה"אהבה" לצורך הדין ברשמה זו, אלא הכוונה לפרקטיקה או אתיקה וקדובה יותר, אף כי אינה זהה, למושג ה"אהבה" ("care") כמשלתו של גיליון ווסט פסיכיאטרי, לעיל הערה 1, בע' 9.

פועין זו מניחה באופן מובלע את אחת מהנחות-העבודה המרכזיות של המחקר הפוסט-מודרני בתחום המשפטי, שאינה צריכה עוד הוכחה. על-פי אותה הנחה-עבודה, העיון ביצירות תרבותיות חייך-משפטיות – בפרט יצירות ספרותיות העוסקות במשפט⁴ – עשוי להחליף תובנות מאידות-עניינים על האופן שבו אנו תופסים את תופעת המשפט והשיפוט, ובכלל זה גם את עולם הדיניות של השופט פוט יכולות לשמש מקור לשתי תובנות מרכזיות בנוגע ואבה, המנסויותו של השופט פוט יכולות לשמש מקור לשתי תובנות מרכזיות בנוגע לדיקה שבין שיפוט לאהבה. שתי התובנות גם יחד קשורות כמובן בגורלן הספציפי של השופט פוט, אך שתיהן גם חורגות הרבה מעבר למקרה הפרטי שלו, ומבקשות לומר דבר-מה על המתח העיוני הקיים תמיד בין מוסד השיפוט לבין מושג האהבה: התובנה הראשונה עניינה בתפישו המתמיד של השיפוט אחר "האמת", ובמילים אחרות בפן ה"קְנִיגְלִי" של פראקטיקת השיפוט. על-פיה, גורלן של פוט בשופט מבטא מקנה מורכבת למדי בכל הקשור ביחסים שבין גילוי האמת לבין האהבה: מצד אחד מודגשת בו הכרחיותו של "אתיקת אהבה" מסיימת לצורך מיהונו וריכוכו של הפקיס השיפוט בממסד הבינאי-גילוי האמת, ולכן הצד האחר הוא המטרה של גילוי האמת באמצעות מכוני-קבלת-כבר תמיד, מלהגשים במלואה את המטרה של גילוי האמת באמצעות מכוני-קבלת-החלטות המערכ בתוכו סוּר של "אהבה", אם נמיר לרצו את מושג המשפט במושג חיונים, ונחלוף את המטרה של גילוי האמת במטרה המנושפת יותר של השגת אשר, נוכח להבחין בכך שעל דואליות פסימית דומה עמד פרויד במסה שהוזכרה בפתח הערכים⁶. הסיננה המונחת ביסוד אותה מטה הינה, כי בני-אנוש אינם יכולים לחיות בעולם המודרני אלא באופן מאורגן של תורה, המקיימת בין פרטייה יחסים של אהבה מתוך מושר להשיג אשר,⁷

4 ראו: G. Minda *Postmodern Legal Movement – Law and Jurisprudence at the End of the Century* (New York, 1995) 149-166.
5 מהלוקה חריפה, המצדדת תובלת ביותר בכך היא מריה גוסבאום (Nussbaum), המצעת, בתמצית, כי המפרות נבמיות סוגת הרמון הי-אליאטיס בעודדת השותף-ל-פרטיות ולגטימיות של חיי תדפויות, ובעקבות זאת גם רגשות של אפתה והמלה כלפיהן, אפילו מדובר בדמויות שליליות. על-כן, קריאת סדיות על-ידי שופטים מסייעת בגיבושו של כושר שיפוט חנופל יותר כלפי צפוניינים. שיפוט גוסרלי או בלתי-מודחק שיפוט תופע מתוך רגש, אולם רגש של צופה שקול-דעת, ולא של משותף. ראו 'פ' קי גוסבאום צדק פואטי – הרמיון הספרותי והחיים הצפוניים' (מי) מ'קורניקוב חרנג, תשס"ד; לגישה שונה, שלפיה קריאת ספרות ארוקה משתה ואולי אף משעה את השיפוט, שכן היא מאפשרת לנו להתבונן ביסודות האמת מכלי צורך להכריע בה, ראו 'א' רייכמן "משפט, ספרות ואמפתיה: בין השיפוט השופט להשתייכות", שם, בע' 161; להתמודדויות ביקורתיות גוסבאום עם סערתה של גוסבאום ראו 'ד' סטסמן "הממד המוסרי המשפטי של רומים (mosaic)" מנוחה בפלייב: עיונים בחוויה האחרת הפלילית (א) לודוֹב עורד, 2000, 21-32; "סטסמן "ספרות, משפט ורומים" מהקרי משפט יח (תשס"ב): 53; ראו: R.A. Posner *Law and Literature*, 2nd ed., 1998) 305-344.

6 דיתה זו, מודוסתם, מקריות בלב שהתבילה לכך שסמיו של פרויד פורסמה לראשונה (אם כי באופן חלקי) באותה שנה שבה נכתב המיפור על השופט פוט, היא שנת 1929.
7 שארפיה המרכזית של האם למילוי חובי של האושר, על-ידי פרויד, מתבצעת באמצעות "ארוה מגמת חיים, המעמידה במרכזה את האהבה, ואשר בה מצפה האדם לכל סיפוק באמצעות תעקת אהב וקבלתה" (פרויד "תרבות בלא נחת", לעיל הערה 2, בע' 90).

רכבתה¹¹ חרף דבריו של שופט הצרעמירי, צרעורה של לנסון נתנה בסיומן מעורר כשנציג התביעה בעצמו מבקש לזכותה, אולם בסופו של דבר מסוללה של "רכבת" הוציאו משתבש שוב, והצער נרחב.

הרעשה החוזרת של לנסון – הנתפסת בעיני פוסט ככישלונו של המשפט בדרך לאמת – אינה מרפה את ידי של פוסט בהיפושיו הפיזי האמת, אם כי הפעם זו האמת הפנימית שלו עצמו באהבה ליוטה, מתה גיטא, ובצניעותו הנחש כליצן מצלילה בקרקס, מארד גיטא, בזכות התלחמתו זו מפסיקה יוסה לעבוד בקרקס, והיא מצטרפת אליו לסיכובי תופעות בבריות העולם של "הליצן פאלז פוסט מביח המשפט בפרדיס", בהם משלך פוסט גם קטעי קסימס והרגיגלי טלפמה. באותה המסעות האלו הוגה פוסט רעיון לחשוף את "האמת" בפני הקהל במסגרת התופעה האחרונה, ולגלות כביכול את הסודות שמאחורי הקסמים, במטרה לששש עוד יותר את הגבול שבין אמת לאהיות-העצמי של פוסט בהיחש האהבה שלו עם יוסה, למעשה לאהיות-העצמיים חודד גם למסע הנגילי העצמי של פוסט בהיחש האהבה שלו עם יוסה, למעשה כבר מהתחלה: בה-בעת שפוסט מודה בפניו כי נסחף להאבה בה, הוא מצהיר כי והיענותו של פוסט לגיטויי זהה ממש את נושאיו השני של הספר, קרי הניסיון להבין את האהבה: "אם אהבה היא מרע שאפשר ללמד", מקשה פוסט, "זהו רוצא מרע פוזיטיבי, וחייבים ללמוד אותו באמצעות ניסוי"¹². אלא שניתחיו זהה כואב למדי, וגם מאכזב, שכן בסופו מתחוויר לפוסט שגם באהבה לא ניתן למצוא אמת מוחלטת: לאחד שנתחייב של חגיגות מחלישה יוסה לעיוב את פוסט, לא לפני שהיא מתוודה בפניו כי בגדה בו למן היום היראשון להיכרותם כמעט עם כל גבר שנקרה בדרכה, לרבות חברו היחיד לוי. למעשה, אפילו "אמת" זו אינה ממש "אמת", שכן בתולדות מכתבים שמתנהלת בין השניים לאחר שפוסט מפסיק באמתותו של הורדוי, כותבת לו יוסה תחילה כי "הכול אמת", אך לאחר-מכן כי "כול שקר". המשך העלילה מונח לפוסט אכזבה נוספת מהשיפוט ואישי שהוא מפעיל כלפי הסובבים אותו, כאשר שכנתו המאה, העסיקה ממיד בקיצוף אובססיבי של הרצפה, מתגלה כלא פחות מאשר וונה, עם זאת, כישלונו הצורב ביותר של השיפוט בא לפוסט דווקא מהניסיון המקצועי, ועניינו בורדוי נוסף של אישה, המושמט הפעם מפני מראה לנסון, שבהרשעותה נפתח הסיפור. בתום שליש שנות המאסר שנגדו עלה מגיעה לנסון לבינתו של פוסט ומתוודה בפניו כי הכוונתה באותו משפט גורלי נבעה מצעה של צורך-ידין, ולא מתפוחה. מריה לנסון איך ביצעה את הפשע שבו הואשמה.

סיומו של הסיפור במתפן אחד נוסף בתיו של פוסט, הנראה לכאורה כ"חזרת בתשובה" אל כס השיפוט, אך אולי אינו מרד נוסף בעקרונות השיפוט המערבי המרתם בפוקטיקה של שיפוט פוזיטיבי: פוסט נעתה להצעת שר המשפטים ונשלח לכונן כשפוסט שלום באותה המושבות באפריקה. "המשפט שם פשוט מאד", קובע השר בנחוצות, "אין גם ספר הזקנים: פועלים על-פי המהגנ".¹³ לאור שנים באפריקה נראה פוסט כמי שלכאורה מצא את שלוותו, הצדק שפורטיקת השיפוט שם נקפחת נראה לו כלא פחות טוב מהצדק של

11 שם, בעי' 75. ירחי התיאוסים מנאמו של שופט הצרעמירי לקוחים מעי' 75-76.
 12 שם, בעי' 92.
 13 שם, בעי' 193.

את גלימת השופטים שלו, מגיש את התפטרותו לפורקליט המדינה, ושם פעמיו לקפטייה של בית-המשפט לפגוש בנדידו הטוב, השופט העיוור שמואל לוי. לוי הוא דוממה טובה למקריה נוסף, המור יותר, של חוסר יכולת לשאת בתוצאותיו של עיוות משפטי: בהיותו תובע צבאי בזמן מלחמה הבריחה אותו הממונים עליו לתובע עונת מוות במשפטו של חייל שתופתו התבררה רק אחרי שהוצא להורג. חוסר הצדק שנפשה על לוי לישול בו חלק חוביל אותו לגיסיון התאבדות בריית אקדח, אלא שהמלצת פגיע רק בעצב הדאיה שלו, והפך אותו לעיוור.

עוד השניים שיובים בקפסוליה, הרכיזו הטנטוניזיים של פוסט מעוררים מייד שעוררייה ציבורית, שבעצמה מודבקת לו תחילה תמונת של מוכה-שירוף, אך במהרה הופך הוא לדמות ידועה ופופולרית. בשיחתו עם שני ציטונאים המגיעים לבינתו, פורש פוסט את משנתו השיפוטית, תוך התרסה כלפי אחיקת השיפוט של צמיחיו. אלו, כך הוא טוען, "מתנונים בנאשם כפי שביולוג מתכוון בחיית מעבדה...".¹⁴ גם מהמערכת בפלורמה פוסט אינו חוסך ביקורת, כאשר הוא מספר כי שיעורי פילוסופיה שבהם נהג להשתתף השניאו אותו על הממונים עליו, "שפעיענים כל מי שמנסה לחזיג מן הכינוניות"¹⁵. בשיעורי הפילוסופיה הללו פוגש פוסט בסטרנטיט אנגמטיט ששמה יוסה שובאן, העובדת לפורסתה כליילינית בקרקס החורף. פוסט – שהשיכחו לגיטה אינה נעוצה רק ביופיה ובחריפותה, אלא בכל תרואה גם בשותפותם לתוכיכו דומה (והיא עצמה ניחן בוריוות ייטים) – מתאהב בה עד מותה, ובתוך זמן קצר מהליט לתפן לליצן באותו קרקסו

בינתיים, הדיעות של מדיה לנסון אינה נותנת לפוסט מנוח, והוא מחליט לפעול בעניין מאחורי הקלעים. לאחר שגורדי לו על הרוב השופטים שידון בערעור שהוגש על ההרשעה, מגיע פוסט לבינתו של אחד משופטי הערעור אותו הוא מעריך, ומדבר על לבו בזכות תופתו של לנסון. הוא נוכח לדעת כי שופט הערעורים שרתף למרבת החנוניות של פוסט על-אודות ואחיקת השיפוטית. אף הוא, כפוסט, מקשיב לדברי הגאשמיים הש המדי את כוכב האחריות המוסלית על כתפיו במטרה להשיג צדק ו"למתן את הדיע", כדבריו, שהעשייה השיפוטית עלולה לעיתים להחלי, ואף הוא נוהג להתכוון למשפטים בדקדקנות של רוצף המתקין עצמו לקריאת ניתוח מסובך. עם זאת, בה מסיימם התמיון בין שני השופטים, בעוד פוסט מאמין כי אהיקה זו צריכה להוביל בתרבת לגילוי האמת ולהשגתו של הצדק, הרי ששופט הערעור-ציני, ואולי אף מציאותי יותר: הוא משהו בין המשפט לבין המלד הפואי המרבה בניסויים הסרי-היעלה ו"חוקק לקורבנות שואת רבים כרי להחקים לבין כמה פסיעות"¹⁶. הוא סבור כי שעריות שיפוטיות הן בלתי-נמצעות, כי יד המקרה משפיעה על תוצאות התליך לא פחות משיעוני הצדדים, כי "בעולם הכול מראית עיני ויאיש אינו יודע מהי האמת", אשר לגדק, הרי אף הוא מקרי אי יחסי, ומכל מקום אין צדק אפילו בתיאור הערב". לסיכום, הוא מטיעם, כי גם אם מתברר בדיעבד ששגה או ששעה בחזרות הערשנו, מנצפנו שקט, שכך "עיוות הדין הוא מקרה שקורה, כמו טעות בניתוב של

9 שם, בעי' 24.
 10 שם, בעי' 22.

כמנה, בעקבות כתיבתה של קרול גיליגן (Gilligan),¹⁹ "אתיקה של דאגה" (ethic of care), לטענתה, בשונה מאתיקת הצדק, עיקריותה של אתיקת הדאגה בפעילות המוצהרת של שופטים הם תלשית צד אפטיים.²⁰ כאמור, השענה העיקרית המונחת ביסוד התחנה זו של ווסט אינה רק דסקריפטיבית, אלא יש בה מימד אופרטיבי מובחן הקושר בין שני סוגי האתיקה, ומבקש להגיש את חויגותו של כל אחד מהם לצמצם כינונו של האחר. שיפוט של צדק, כך הטענה, אינו רצוי לרוב לרוב אלא אם אין הוא גם שיפוט הנעשה "מתוך דאגה", בה כשעה ששופט מתוך דאגה, מצמצם הגדרתו, חייב גם "לעשות צדק", שאם לא כן אין הוא מבייל בתוכו את יסוד הדאגה במובן האומני שליו. ובניסוחה של ווסט: "Justice must be caring if it is to be just, and... caring must be just if it is to be caring... Judges should aim for justice, but if they hope to achieve it, then they must also aim for care. An uncaring decision will for that very reason be unjust",²¹ ווסט אומנם אינה מגדירה במדויק את איכותיותו של יסוד ה"דאגה" בשיפוט, אולם היא מגבה את המושג בשלשה דימויים חזותיים רוחניים: התחבוב הדואג המוכיח של האם את חינוקה; דמעות התמלה הנקרות בעיניה של צדה לטריגריה; והמבט הפרטיקולרי והמובחן של הישות הדואגת באתיקת הדאגה שלה.²²

אף שניתן לומר כמובן לגור מדימויים אלו אתיקה של "דאגה" כלפי המתדיינים בנוסח המצטע על-ידי ווסט, נראה לי שניתן לגזור מהם אתיקה שופוטית רחבת יותר, הפועלת לא רק מתוך דאגה ולא רק כלפי המתדיין, אלא גם מתוך רגש של אהבה בלתי-מתפשרת כלפי האמת.²³ כך, למשל, המבט הקונקטיבי והממוקד – אחד הדימויים שבו ווסט עושה שימוש להבהרת אתיקת הדאגה – אינו רק מבט החומל של השופט באיביקט הפעילת השופוטית שלה, אלא הוא גם אותו מבט ערני וחודר, המת כדאגה אחר האמת במסדר למנוע ציוות-דין. לא בכדי מנגידה ווסט את דימוי "המבט" באתיקת הדאגה לדימוי "הציוותון השיפוטית", המסמן, בצד האחד של המשואה, את העקביות של שווייץ היצוד משוא-פנים

19 ראו: Gilligan *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's* (Cambridge, 1982); *Development* (Cambridge, 1982); ק' גיליגן בקול שונה: התאוריה הפסיכולוגית והתפתחות האשה (ני כרזיים תרגמה, תשנ"ז).

20 תרה מכר, במקרים שבהם יסוד ה"דאגה" הינו קריטי לתוצאה המשפטית, טוענת ווסט, מיהם בדרך-כלל יסוד זה לזגנות או מסימטיות מצידם של המשבצים, ועל-כן גם נוהג בלתי-רצוי ככל שמדובר בשיפוט שיפוטית-מקצועית. ראו: West, *supra* note 18, at p. 24.

21 *Ibid.*, at p. 24.

22 *Ibid.*, at pp. 25–38.

23 מבואה שם שלשה דימויים נוספים לומחשת יסוד ה"צדק" בשיפוט, החודג מצינ"ג. ריש האהבה אומנם עוצמתו יותר מרגש הדאגה גרידא, ועל-כן מעודד מייד ביטוחות מסוימות ככל שמדובר בשיפוט שיפוטית האמורה להיות אובייקטיבית באופיה. עם זאת, בשונה מעקרון הדאגה, קטור הפועלה של "אתיקת האהבה" המוצעת אינו מופנה כלפי המתדיין אלא כלפי השמת, כך שבסופו של חשבון נראה כי איזונה הכולל של המערכת אינו מופר, אלא רק מטויב. בכך, אגב, שונה "אתיקת האהבה" הנידונה בשיטה זו מהציון הנוצרי של אהבה כלפי "הזולת" ("Love for one's neighbor"), אותו תוצו ליישם גם במסורת שיפוטית במורה לעשותה מצפנית יותר. ראו: A.N. Shtylov, *Conscience and Love in Making Judicial Decisions* (Boston, 2001).

ארוונה, דהיינו גם הוא אקראי וחטר חויגות, אך שם לפחות קוראים לשיפוט בשמו: "דאש הקוסמים"¹⁴ ה"ניסוי" של פוט לפצח את קוד האהבה – ממנו משתמע בעקיפין גם ניסיונו להגיע ל"אמת" בשיפוט – מסתיים במסקנה צינית, שלפיה השיטה הטובה ביותר מכל השיטות היא "הלישת עליה מפחד חינוכי".¹⁵

ג שיפוט מתוך אהבה: בדרך אל האמת המתמקמת

אחד הלידים המשמעותיים שהשיפוט חותר אליהם נעוץ בתפקיד ה"מגזלר" שהתחברת הלחה בדני, דהיינו בחיפשו המתמיד אחר האמת. ההנהג העומדת ביסודו של חיפוש זה חיה, כי זיהויה של האמת במסגרת החליף השיפוטי (אפילו מרובד רק באמת משפטית, להבדיל מאמת עובדתית או היסטורית) יוביל בהכרח גם לתוצאה צודקת יותר, למצער מן הדיבט הפרוצדורלי של החליף – יעד שאף לגבי אין כל חולק.¹⁶ האם ועד כמה הפעלתה של "אתיקת אהבה" בחליף השיפוטי עשויה לסייע בהשגתה של מטרה מסורתית זו? ומיה בכלל "אתיקת אהבה", ככל שבשיפוט עסקינן?

אף שעקרו לכך שמותר-תואר שונים, שאינם חופפים לגמרי למושג ה"אהבה", הרי שעצורנם של יסודות "רגשיים" בחליף השיפוט במטרה לעשותו לצדק רואיו יותר, איננו בהכרח אידיאל גרידא.¹⁷ מכתונה אופרטיבית, נוסה כי עיצובו המרכזי של היעון נעשה במסגרת הכתונה הפניוסיטית במשפט. זו הכחונה בין אתיקת מרכזית של צדק משפטי, המוקדקת עם כללים אוניברסליים, עקביות, רציונליות וכוונות. ההמחמקת בספרה תציבורית, עם יחסים פדטיקולריים והקשבה, וממוקמת בספרה הפיחית. המזוהה עם הקונקרט, עם יחסים פדטיקולריים והקשבה, וממוקמת בספרה הפיחית. המזוהה עם הראשון, מערדה רובין ווסט (West), היא זו אשר מכונה לפעול על-פיה.¹⁸ ווסט מכונה השיפוטית, כאשר רוב השופטים רואים עצמם כמחויבים לפעול על-פיה.¹⁸ ווסט מכונה אתיקה זו "אתיקה של צדק" ("ethic of justice"), ואילו את האתיקה מתסוג תשני היא

14 שם, בע' 217.

15 שם, בע' 227. קשה שלא לקשור בין מסקנה זו (מעילותו השיפוטית של פוט באתיקה ככלל) לבין דם הריאליזם המשפטי, ולאחיי (ובאחד רדיקלי יותר) דם הריאליזם Legal Studies באמריקה של המאה העשרים, אשר הדיח, בין היתר, את מקורותיו ואקראיותו של החליף השיפוטי ואת אופיו החיריות והפוליטי, ראו באופן כללי: Minda, *supra* note 4, at pp. 106–127.

16 ראו א' ברק "על משפט, שיפוט ואמת" משפטים כז (תשנ"ז) 111: "הערך המרכזי של המשפט הוא תוצר, הערך המרכזי של השיפוט הוא האמת, מכונה של המשפט הוא לגבש כללים צדוקים. מבהנו של השיפוט הוא ביכולתו לקבוע את האמת, כלומר את המציאות כמת שחייא, ולאווה להגשים את הצדק" (שם, בע' 112).

17 דיון פילוסופי במקומו של הרגש בשיפוט מציג אצל נוסבאום, לעיל הערה 5, בע' 95–71.

18 פיתוחה של ההבנתה נ"ל מצוי בפרק הראשון בספרה של ווסט: R. West *Caring for Justice* (New York, 1997) 22–93. M.T. Cahill, *Justice* (New York, 1998) 96 Mich. L. Rev. (1998) 1884.

המורד למהלכת בין האמת עצמה לבין האמת המופיעה במסמכים...²⁷ גם בשיפוט שהוא מפעיל בזני האלימים מוגש פיש על-ידי אותה אתיקת אהבה, היתה ללא הרף אהר האמת, כשם שהצדק "נהגים עצמים רבות" אינו מרפה את ידי בחיפוש אחר האמת על כס השיפוט, כך גם בגירונותיו הרבות של גשוטי של פוט מהצטרף²⁸ אינו מונעת אותו מלשוב ולתפש את האמת באהבתו החרישה לייטה. פוט מתמציץ איפוא כדמות שיפוטית המעללת לא רק מתוך דאגה לאהר, אלא גם מתוך צמדה (וודק) לא סתם רגש) של אהבה.

מבחינה זו מסמן פוט מודל מופיטי או אתיקה שיפוטית ביחס לאמה, המבדילה אותו מהמורלדים השיפוטיים שמציעות שלוש דמיונות שיפוטיות אחרות ברומן. כל ארבע המורלדים מצויים על רצף הנגמה בין שני קטבים רעיוניים: מן הצד האהר, ארישות קרה לאמה; ומן הצד השני, חוסר יכולת לשאת בתוצאה שיפוטית ה"מפספסת" את האמת. קוטב הארישות מומחה במלוא קיצוניותו כדמותה של שני צמיתיו של פוט להרכב, ובמציאות השופט השיכור, המודה בריאיון עצמוני הנערך עמו באחד הכדים בהם הוא מבכה, כי הרישע את לגסון מפני שהיא בת אכרס.²⁹ זהו כמובן מודל גיהליסטי, אולי מאך ששני, אשר בינו לבין השיפוט איך ולא כלום תקוטב הנגדי, לעומת זאת, אינו יכול להיקשר אלא בדמותו של לוי העיוור, אולם חרף המבדל התומכי בינו לבין השופט השיכור, אף הוא דגם אישיפוטי במובהק. דמותו של לוי מקיימת דיאלוג ברור עם אלת הצדק העיוורת.³⁰ עם זאת, בניגוד לאלת הצדק, המסכה את ציניה מפני המתדיינים כדי "קלאות" טוב יותר את האמת הבלתי-תלוי-הצדדים, עיוורונו של לוי גובע דווקא מצפיונה האמת: במקרה אחד שראופטי חזה לוי באולות-ידי של המשפט לבנות מחדך פסיפס תראיות המוכיח לפניו רפרודוקציה של האמת, הנאמנה למקור. האמת הפרטית של לוי לאמת תייל חף מפשע שנגזר על לוי לדושו את הציאות להודג הנפכה מבחינתו של לוי לאמת וכוללת תקשורת אף יותר: הכרתו בכישלון השיפוט להוציא תמיד ממתח ידי צדקי, לוי, שנחשף "חשיפות יתר" לאמת המרה חו אשר הכתימה עבורו את כל השיפוט, אינו יכול לשאת אותה, והיא מעוררת בו מייד נשיות אובדנית. למעשה, אהבתו לאמת היתה, אם להשתמש במטפורה שדופה, "אהבה עיוורת", עוד לפני שלוי כלל התעורר. אהבה כזו כורעת תחת רגישותה, וכדומה ללוי עצמו, איך היא יכולה אלא לאיץ את עצמה באחת רגע נדיר אך מצטער, שבו גל האמת העובדתית מתנפץ אל סלעי האמת המשפטית, ומתזר אחריו ארווח תופצתות ותוססת של עיוורת-דין. עבור לוי, אס-כך, לא יועיל דימוי המבט הפרטיקולרי, שיוטס מציעה לשייב באמצעותו את עקרונ המשווין העיוור של "אתיקת הצדק", שהדי לוי אינו מסוגל כלל להביט במציאות כל עוד איך היא מושללת. ומאחר שהמציאות אינה יכולה להיות כזו, לוי אינו יכול לשיפוט.

מורכבת מעט יותר - אם כי כמובן רגישה פחות - היא דמותו של שופט הערעור.
27 שם, בע' 24.
28 אלו "המטיין לוח" להמיר גושש אותו ברגע שבו תחל להאמין לוח" (שם, בע' 489).
29 שם, בע' 30.
30 לדימוי האמנותי הדוהו של המשפט כדמות אישה שצינית מבוטת, ראו חשוני: Curtis D. *Images of Justice* 96 Yale L. J. (1987) 1727.

באתיקת הצדק; גם הדימוי השני של חוסט אינו מתנסח רק בדאגה למהותו, אלא אף לו זיקה מהותית להלך גילוייה של האמת: דמעות הנחלה הנקזות בעיניו של עד לשרהרה הן בה-בעת גם ערות לדמעות שטרם ולגו, אך שתפוצצנה כבר תמיד מעיניו של גאשם שחורשע השישית-שויה, מעיניה של משפחתו ומעיניו של השופט המללה למים כי כששל בורהיה של האמת. דימוי הדימויות אינו משמש איפוא לאיפוגה של דאגה עטישילאית, אלא הוא סומן בחוב את האהבה היוקדת לאמה, או במילים אחרות את הדאגה - לא, את האהבה - מפני שיבושה של האמת; ולבסוף, הנכח לאם את תועקה אינו אך בבואה לאופי האינטימי שיוטס מציעה להבנות לתוך השפיטה, אלא הוא בה-בעת גם אהדתו של הדיבור ביישות היחידה האהררה לנורלו, ובהשאלה לענייננו: אהדתו הנוטה של הנאשם החף מפשע באמונה, כי תאוותו של השופט חרף אותו "להגיע לאמת" אינה נופלת מנחוצותה של אם אהבת להגן על כנה.²⁴ אם הדרכים הללו נכונים, כי אז מושג ה"אהבה" חרף מלהיות מושג רגשי או רגשוני (ועל-כן גם קוטיבי לפרויקט הרצינולי העומד ביסוד השפיטה), אלא הוא הופך לעמדה בפני עצמה, לסוג של כושר.²⁵

השופט פוט - אם נתעורר לסיפור - אומנם רחוק מלאמץ השקפת-עולם פמיניסטית, אולם בפעילותו השיפוטית מורגשת כמובהק לא רק ה"אגדה" למודייין, אלא גם אתה "אתיקת אהבה" בהופש אחר האמת שתצטעי לגזור מתוך הרמיויים שיוטס מרגימה באמצעותם "אתיקת דאגה", תפושו היוקד אחר האמת, או אחר התוצאה השיפוטית המדויקת, אינו מהמצנה רק במקרה של מריה לגסון, אלא הוא תלך מההיבדגה השיפוטית הכוללת של פוט: מהחווה, כי חודש לפני פרישת לגסון בא פוט לזיך מוחלקת נוספת עם צמיתיו להרכב שעה שאלו דרשו לא רק להרשיע אדם בגין הכרחה של קופסת סיגריים, אלא גם להורים את כלי המחבורה ששימש להבחנה: אונייה כבדה המעליקה מאות אנשים תמימים. "נאלצתי להשתולל כמו משוגע", מספר פוט לחברו לוי, "כדי להסביר להם שמוטב לוותר על ייטום קפדני של סגיפי חזק, מאשי להורים אונייה גדולה בשל קופסת סיגריים" ולגודם לפיטוריהם של מועסקים כה רבים.²⁶ בהזמנות אחרת מדרב פוט בגילויי לב על תחושת המועקה והאחריות הכבדה שהוא חש כל אימת שהוא לובש את גלימת השיפוט: "נצורך להייתם בכבוד לצדק, על אף היריעה שהוא נאגם פעמים רבות..."

24 דימוי האישה המתבקת את תועקה אכן מתקשר יותר למושג האהבה מאשר למושג הרף יותר של דאגה. לאהבת הורים לילדיהם, שהיא חסוג תחומינפי ביותר של יום האהבה (אהבה שאינה תלויה בכרף), ראו א' פרום אמנות האהבה (ני) לוי תרגמה, 2001) 99 ואילך.
25 תפיסתה של האהבה כסוג של צמדה, ואולי אף כסוג של מדיניות, עולה מכתיבתו של פרום: "האהבה אינה בראש ובראשונה זיקה לאדם מיוחד; היא עמדה, היא נטייה של האופי הקובע את יחסו של האדם אל העולם כולו, ולא אל יחשאו אהבה אחד" (שם, בע' 465). דרכה של חוסט לעקוף את החשיה לזיוויו של מושג הדאגה בשיפוט עם רגשות מסימטליים שרירותיים הורים לעשייה השיפוטית, הוא דומה. אף היא מדיגשה שמושג הדאגה - מושג שכאמור אינו חה למושג האהבה, אף כי הוא קרוב אליו - אינו רק רגש מסימטלי, אלא הוא בדומה למושג הצדק, בבחינת עיקרון מוסרי-אתי, כמות ניתן "לייבא" אותו מוספרת הפרטית המשתחררת, שבה צמדה, אל הספיה הצבורית, West, *supra* note 18, at pp. 24, 33-34.
26 פייטוריי, לעיל הערה 1, בע' 17.

הפרימיטיביות שבה נחשב תשופט ל"ראש הקומיסרים"³⁵ הוא סופו של שיפוט ה"בא מתוך אהבה" להיות משול לזוסר הודאות ולשירותיות המאפיינות קרקס, קסמים או "זלזילת עלים מפרח הזנונית"? במילים אחרות, האם האהבה בשיפוט היא אכן שד קטן או מעוות, שיש לגרשו?

ד. האהבה כשד; השיפוט כמנוש שדים

תשופט שמואל לוי, אשר סונוור מאהבתו המצוורת לאמת, נאצץ לפוט שלא להתאכזב.³⁶ זכריו מכוונים אמנם לרגשות שפוט המתחיל לפתח כלפי יושה שוסאן, אולם נראה ששמוך בהם גם מסר כללי רווח לגבי השיפוט, המבקש להרחיק ממנו כל יסוד של אהבה.³⁷ דהייחא של האהבה כורה לעשייה השיפוטית איננה מפתיעה. היא נקשרת בהערפתו המסורתי של המשפט להעצלת מוגזרותים הדגשיים אשר ללא ספק קיימים בו, מתוך חשך כי הכרה בהם תחתור תחת הפרויקט המצוונלי העונה ביסוד השפיטה ותפגע בלגיטימציה שלה.³⁸ אותו חשך צמד ללא ספק ביסוד צמחתו של פרויקט דומה של המשפט שטררוח בעבר, "הפרויקט המדעי", אשר וזהו בין המשפט לבין מתודות המחקר של מדעי הטבע, וממילא גם הנגידו כעוסק בעבודות וכלכלים, אך לא ברשות.³⁹ המיקוד בעבודות וכלכלים מהם והצוורו המכוון ביחס לרגשות מוזה, בלעז בתנועת מלחמים אלגטיית כל גילוי של שרירותיות במשפט ובשיפוט, והציגו את השפיטה כחליך רציונלי ורואי שאינו אלא כרוניקה של פורשנות ידועה מראש כמעט.⁴⁰ אולם תפיסתו של השיפוט כאקט של

זירת הקרקס בסופר נקשרת לא סתם במשויש האמת, אלא בעצמת עיניים מכוננת כלפיה. כאמור, במסגרת מסעותיו של חליץן פוט בעולם, נתח פוט רציון לזשוף את חסותו מהאחורי הקמרים במסגרת תופעת האחרון בכל בידה, אלא שהמבדל כי הקהל מתלק מהמציאות ונעמד יותר אל המסווין מאשר אל הניסוי המדעי, מאפיין יותר לאהדה מאשר להיסטיוריה ומעורף שיתצטע בני, ולא יפקחו את עיניו". שם, בע' 141.

35 שם, בע' 47. קודם לכן מוזהה לוי בין אהבה לבין סכנה. שם, בע' 41.
36 תחשש שהאהבה משבשת שיפוט נלכד היסב באמרת חז"ל: "אהבה מקלקלת מן השורה".
37 להדרתם של הציגות מן החליך השיפוטי ולכינונו של השיפוט כתמונת השליל של רגש, טעמים תרבותיים ופוליטיים נוספים, שנוסבאים עומדים עליהם ולאחזימכן גם מטסה להארת כי אין להם כל תוקף. ראו גוסטבאום, לעיל הערה 5, בע' 71-95.

38 לתרומתה של תפיסת "המשפט כמדע" לשיפור הלגיטימציה של המשפט, ראו למשל מ' שאטנר "המקלטה לשיפוט: בין האונברסיטה, לשכה צורכי-הודין וכוני-המשפט" ספר השנה של המשפט בישראל (תש"כ-תשנ"א), 1-9, 15. במקום אחר מסביר שאטנר, כיצד עליתת של הפילוסופיה הפוזיטיביסטית במשפט השתלבה במסגרתו של דגם התבונה של ההשכלה, המקדש את מתודת המחקר של מדעי הטבע. מתודת מחקר זו נתקנה, כאשר נתקנה אפור לאורך עצמת של "ענופה וצנוגה בלתי-מעוד" בלא שירשפע בדרך כלשהי מאייביקט המחקר הנבדל ממנו (ראו מ' שאטנר "המשפט כתרבות: לקראת פדרציגמה מתקנית חדשה" רב-תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית - ספר הזכרון לאריאל רודריגז ויל מי, מאטנר וא' שיזא צורכי, תשנ"ה) 545, 554.

40 האפולוגטיקה של ווסט בכל הקשר באהבת הדיאה היא מבוזבז מוטיוס תולדה של כך. האמלא והתה סלדתו של המשפט מרגשות הורפה כלפיך, לא והתה ווסט כה להוטה

כפי שראינו, אהיקת השיפוט שלו אינה מוותרת על פדרצדודות התוכנה הקרקטיית של רופא מנתח, ואף הוא מצינין שאותו "נתחת" יצליח כסופו של דבר. אולם בשונה מופטי ובורדאי בשונה מלוי, שופט הערעורים מניצה באישינותו את תרבותוניה המודרנית בין "המקצועי" לבין "העצמי", ומבודד עצמו לחלוטין כבד "המקצועי" של המשואה. מצפונו שקט לגמרי גם כאשר תגרות השיפוטי מסתים במוות או חרס. התפיסה השיפוטית המובחנת ביסוד השקפתו של שופט הערעורים מוזה איפוא בין הציטוט השיפוטי לבין כל מקצוע אחר שבו הקריטריון החיד הקובע הוא נטיכי באופיו: העדר התרשלות.³¹ במובן זה, מגלים שופט הערעורים מודל של אהיקת צדקה, אשר לא זו בלבד שאין בה אהבה, אין בה אפילו דאגה, ומבאז גם - לפי ווסט - שאין עמה צדק, אין זה מפתיע איפוא שבמקום לזמות את הנאשם לתינוק חסר-אונים הנאחו בימותו האימתית והזוגת של השופט, משובכע שופט הערעורים כי הנאשמים מבישים בשופט כבשר רצ העומד לחולל לזם אסון.³² אם קְדומת השיפוטיות הקודמת - לוי - חסר המבט הפריטיקולרי; הרי ששופט הערעורים חסר את היכולת או תכוסר לרדוף אחר האמת באופן האות שבו אם-מתבקש תרצת להגן על תינוקו.

השאלה הנתהרת היא כמובן זו הנעצת לאהיקת השיפוט של פוט עצמו לאחר תרשעה של לנסון. ברומה לוי, גם פוט התאכזב מהניפוש אחר האמת במסגרת פעילותו השיפוטית, ולכאורה התפטרותו המסציונית אינה שונה בהרבה מאקט ההתאכזות של לוי. שכן גם פוט "התאכזב", לפחות מבחינת מקצועיותו. ואולם, מבט חד יותר יגלה שפוט כלל לא זנת את אהיקת האהבה שלו כחופשו אחר האמת, אלא אך המיד את אויביקט החופשי. מעלת הוא תל אחר האמת במתוות אחרים, מתוות האהבה עצמה.³³ בכך מעצים מעשיו של פוט את התיקה הטרילוגית (ואולי גם האלוגית) שבין שיפוט, אהבה ואמת, ובר בכך גם מוסק אותה לדיסינים כשממבדל לן, לימים, כי שנה כשתי החריות בהן התבצעו חופשיו האהבים אחר האמת, והמענותיו של אותו עד לטרבריה נקוות לראשונה בעיניו.³⁴ בודרת המשפט מתברר לו כי מדיה לנסון היתלה בו, ואילו בידה האישיית נמשל פוט בגילוי האמת המרה לגבי יוטה שומאן, ובאופן פחות כואב גם לגבי סכנתו הפרצתה.

ואומנם זירת השיפוט המקצועי זירת השיפוט האישי - שבגיתוהו כאמור פעל פוט מתוך אהבה - מתמלגות ומתנקזות יחדיו לזירה שלישית בטיפור, המסמנת באופן מובהק את קר'המפל הדיק שבין מציאות לאחיות-עיניניים: קרקס התורף של פודס או אפריקה

31 בשונה מהשופט השכיר, שופט הערעורים אינו רשילן, אולם גם הוא מגלה יחס של ארישות והשלמה כלפי שיבוש האמת, ויחס זה מביא אותו חרף מקצועיותו, בקוסב האישית של רצף המורלים השיפוטיים שהטיפור מציגו, אחרי השופט השכיר כמובן.

32 "הם מביטים ברוחמה באיש בחלוק חלבן או בגלימה השחורה" אשבע שולח את תפולתו המקורית, "ויודעים שהוא יעשה לזם שחור רצ אבל אינם יודעים מוזה ומה ועד מה... בעיניהם השופט הוא אל גמבני וגוריא, שד, מולך, גורל שאין ממנו מפלט...". (פשיטרלי, לעיל הערה 1, בע' 76-77.)

33 עם פדרדום הוא מצויר לפני יוטה, כי המיד ויחה לו שאיפה אחת: גילוי האמת. שם, בע' 148.

34 דמענותיו של פוט פרוצות לראשונה בחייו כאשר הוא מגלה כי טעה בשיפוטו לגבי יוטה. שם, בע' 167.

כגוריות, היינו רק לאתר שעברה מחוץ למשפט ריטואליים של "גידוש" המנטרליזם אותה מבחינה המצרית.

המבנה השונייה היא מנגמה של דרכי, והיא המתירחות רק לאותם מקרים עיקשים שבנם האהבה מסרבת לכף עצמה לכללים התברתיים וממילא גם מסרבת לגרוע סדם שהיא מנסה באופן גואט להידחק בשיעי המשפטי. במקרים אלה אהא אהא המשפט עצמו במשכבת, והוא משקצ משאבים לא מציטים בכינוגם של "סקסי-גירוש" שונים כנגד גילויי של אותו שד המבקש לערער עליו ועל התפיסות התברחיות העומדות ביסודו, אכן, במובן מסיים, נקודת-המגע היחידה כמעט בין אהבה חיה וגרשמה לבין המשפט נוצרת כואתם מקרים בורדים שבנם השיטפוט האנושי גורדש לזכא את האהבה. דוגמה מצמרדת לכך מעמיד לנו גורלה המר של גברות ספור של מארקס על אהבה ושדים אחרים, שהזכרה בתחילה: סורה פרקה בת למרקוז בן המעמר הגבוה, לא ציתה לכללי המעלדות האמונה המוצרית באמריקה הלטינית מוכת האניקוויזיציה של המאה השמונה-עשרה. בחיות הוליה ארשים לה, וצר העכרים השפוחות הכושיים הפכה לבינה ומשפוחה, ולשונותיהם האפרקאות התגלגלו בתושפיות בפניה, עד שאפילו אמה הארסית הצדה עליה כי "זהבר הוליה ושעשה את הילדה הואה חנה הוא התבצי".⁴⁸ סורה גולה בהצר העכרים, אלא שגילויי האהבה שבילדה אהבה כלפי אותם כופריות-שלא נוצרו אלא לעבודות. אלא שגילויי האהבה בסמטת ושוק הבאז עליה פורצות קשה יותר מוז שיכלה לצפות לה בעקבות גשיכמת בסמטת ושוק על-דרי כלל גנוב בכלבת. השחיתו של אבה מפני המחלה שייחכן שנקשרו גם ברצונו "ללמד אותה להיות לנכה ממשי" ולגמול אותה מאהבה" לטאכיל וצר העכרים,⁴⁹ והבילו לסדרה אכורית של "שיפולים" רפואיים שבוצעו בילדה, והמגודותה הפזיזת אלהם נתמסה מייד כאותה הן למחלה עצמה והן לשדים שבכובל נכנסו בה. החברה המעמרית שסבבה אותה לא המתנה כלל לסמנטיקה הוורדיים של מחלת הכלבת (אשר ספק אם הילדה גורקה בה), ובעזרת ציפורניה החדות של הכניסיה האניקוויזיציונית – השעות השפופות של או – נלקחה הילדה בהכמת אביה המרקוז והגולה אל מנוח מבחד, שם בוצעו בה פרוצדורות מבצרות לא פחות של גירוש שדים. המרקוז עצמו, אגב, סבל אף הוא בעבר פריטואלים של הגולה וגירוש, כאשר חצו גם הוא לחפר את הכללים התברתיים תכלית-כמוניים והתאוב בצעירותו בתוסת כבית-משורצות. בשונה מהמרקוז, שהחזיק על-ידי אביו לאחוזת-כפר גרחה עד שחוצף אהבתו, שקסי הגירוש שבוצעו בביתו לא הוצילו, ולא זו כלבד אלא שהוכיח שנסלה לרפא את נפשה של הילדה ולהוציא ממנה את השד, נדבק בשד אף הוא, התאוב בה ונאלץ לאחור-סכן לשלם בצעמו את מחירם הכואב של שקסי גירוש – גירושו שלו מהממרה. סורה מרה משהו כרופו של רבר, אך לא מכלבת. היא מתה מאהבה.

סיפור של מארקס עוסק מבחינה היסטורית במחלמות הוריות קונקרשית, אולם היריבוטויה שזוא מנכית בית שיטפוט, מצד אחד, לבין גילויים של אהבה (בודאי כוז שאינה מצייתת לקח התברחיות), מצד אחר, היא ריכוטוטיה חוצת-תרבויות, ומכל מקום, אין היא זוה לתרבות השיטפוט הפרודנית שנסמרתה פועל השופט פויט. תרבות זו מתקשה, כאמור,

48 מארקס, לעיל הערה 3, בעי 52.
49 שם, בעי 55.

פרשנות רציונולית גרידה, תוך הדחת הרגש מתוכו, אינה נעוצה רק בחוש מאיכוד התרעה המלצרית של המשפט על ההגיון: היא גם מתפה על היסודות הכותיים הגלומים בכל מצרית של שיטפוט כופה, וככך מאפשרת למעשה את עצם תפקודת של משרתת זו. כך, למשל, הרוקנו האניקוויזיציה של השופט מהחיצאות האלמות לעיתים (ועל-כן הרגשות המד) של פצילותו הפרטיות, כפי שחראה אביגורו פלמן בהתבסס על כתיבתה של מישל פוקו (Foucault) ורוברט קאבר (Covey), היא אחד מנתי התיכונות של חלה המרטופי, חלל של משבר, דוגמת בית-המשפט.⁴¹

על רקע זה, אין פלא בכך שהאהבה – אחד הדומינוויים שכסוגי הרגשות – נתפסת עבור השיטפוט לא רק כישות ורה לחלוטין, אלא גם (ואולי אף בעיקר) כישות מאימת, כשד המוצרער על עצם הלגיטימיות של המעשה השיטפופי ועל פצילותו היעילה. הפיטה מסודרת ומבוללת זו ביחס לאהבה מנורדת היטב שתי מגמות אופוטיביית ומשחחיות לשעלי, אשר עיצבו את היחסים השענוגים מיליא שביך השיטפוט לבין האהבה: המגמה הראשונה היא מנגמה של משבר, של היצוד יחסים: "הפחה" מהאהבה היביל ליידי כך שעיסוקו של השיטפוט בה מתחיל לרוב רק בנקודת שבת האהבה ככר הסתיימה או מיצתה את עצמה, לא קשה לשיער, למשל, שרוב פסקי-הדין בענייני משפחה או בענייני ענישה העוסקים ביחסים שביך בני-יוג – אף כי כמובן לא כולם – אינם מסורים יחסים של אהבה, אלא עניינם ביחסים שלקאלת האהבה, ביחסים של היצוד אהבה, לשון אחרת, הם עוסקים בתחוקו המשפטי של מושב זה של מיצוי האהבה, בעיקר מתוך מטרה ליצור כו סדר ובהירות (או לחטיל אחוריות) ופחות מתוך מטרה לפיטה שיה חיים באותו רגש שכבר דעך וגורע.⁴² יחסי של השיטפוט לאהבה אינו דומה אפוא לציחה שאלי מתקין עצמו שופט הערעורים בספור בדיקנות כה רבה, אלא הוא קרוב רבה יותר במחוחו לנתיחה שלאה המוות. שולחן הניתוחים השיטפופי מקבל אומנם את האהבה, אך הוא מקבל אותה

לחודש כי אתיקת הוראה אינה רק "רגשית" ועליכן שיריחויות בהכרת, אלא בעלה אפי מוטי כשליצמה, ועל-כן רלונטיות לשיטפוט. ראו: West, *supra* note 18, at pp. 23-34. גם נוסבאם אינה פוטרת עצמה מדיון נוקב המבקש לערער על התמיסה הוראה את הרגשות כאירציונליים כמובן תורמטיבי. אדרבה, לטענתה יש "רגשות רציונליים", ראו פלמן שקיסט תגלות לעדות 46-48.
41 א' פלמן "שדתי הסדרנות: שתי חולל בבית-המשפט" תיאוריה וביקורת 1 (1991) 143-148. R.M. Cover "Violence and the Law: A Word"; P.M. Wald "Violence Under the Law: A Judge's Perspective" *Law's Violence* (Ann Arbor, A. Sarat & T.R. Kearns eds., 1995) 77. לורוש הייטורטופיה" במשנתו של מישל פוקו ראו מי פוקו הטרטופיה. 80 אוליא תרגמה, 2003.
42 ניסיונות שפופטיים להחיות אהבה או אפילו ליוות עליה נחשבים, דווקא על רקע זה, לתבינים המצדיים על הכלל, לגיטימות לכפות ולהסיר אהבה מאמצעות צווים שפופטיים בצדית של נתי-תבינים, ראו: P. Goodrich *Law in the Courts of Love*; *Literature and Other Minor Jurisprudences* (London & New York, 1996) 29-71. יודגש, כי תגויים שפופטיים דואדנא ברבר "שלים-בית", שהם ללא ספק תופעה נפוצה, אינם יכולים להיחשב באמת לציוניים "לאהוב", ונראה שגם בעלי-הדין אינם מתייחסים אליהם ככאלו.

אלו את אחיקת האהבה ביחס לאמה? כלום אלמלא התפטרותו הנבוטה של פויט, לא היתה דמותו צפה ועולה מתוכן כבדור?

ה שיפוט בלא נחת

צירובם של רגשות בשיפוט בכלל, והפעלתה של אחיקת אהבה בפרט, אינם מטרת פני עצמן, הם נועדו לשכלל את הכושר השיפוטי לתור אחד ואמת במטב צדני, קשוכ וממוקד, מתוך מטרה מובלעת להשיג בכך גם מימד אינטנסיבי יותר של צדק, על רקע זה יש מקום לעודד את השאלה, האם השיפוט יכול כלל "להגיע לאמת" כאשר הוא עושה שימוש ברגשות ופועל מתוך אותה אחיקת אהבה אשר פוּט מתאפיין בה?

אם נגזר עלינו לדלות את התשובה לשאלה זו מתוך קורותיו של פויט עצמו, הרי שאלו אינן מציעות לנו אלא תקווה ויאוש כאחד: תקווה, משום שמכין ארבעת המודלים השיפוטיים שבסיפור, המודל של פויט נראה כקשוב ביותר להגשמת חוזהו של ווסט ברבר "שיפוט דואגי", שיפוט כזה, כפי שניסוחי להראות קודם לכן, תובק בתוכו בהכרח גם אחיקת של אהבה ויקרת כלפי האמת, ועל-כך הוא בהכרח גם צדק יותר, הוא מסרב לראות ברגשות שד המחייב נטרול או גירוש אדרבה, הוא משתמש בשד זה באופן מרוסן כצופה שקול-דעת, המשלב במסעו אל האמת זה את המטב הפרטיסקולרי, זה את תובנה האם (שחוא בהכרח גם ציוות משפטית), הוא מבייר בכך שלציוותם, דווקא טקטי הגירוש של האמת הרגשי מונעים מאתנו לראות את הדברים במטב מודיק יותר, במטב של הקשר. כשם שהסכנה הנזחדת שנגשקה לילדה ביספורו של מארקס לא היתה נעוצה כלל בכללתה, אלא באכזריותם של טקסי הגירוש,⁴⁹ כך גם הסכנה שבציוות האמת במשפט אינה נעוצה ברגשות, אלא דווקא בהדחתם.

מן הצד האחר, קורותיו של פויט מציעות לנו, כאמור, גם ייאוש ופסימיות ביחס ליכולתו של השיפוט להיות מודיק יותר כשהוא פועל מתוך רגש של אהבה: אם יש דבר שמבטא את המציג היי של פויט יותר מכל הריוו ללא ספק הכישלון, שד האהבה שהחליך אורנו במסעו אל האמת הטעה אותו זה בשיפוט המקצועי והן בשיפוט האישי שהוא הפעיל אותו.

ועבור הכלל ויאל בהומרכט בקובצו או בפלג מוגרודים, ותופשת בנות ה'דמיון' את העושר ואת המרככות שבטולמו הפנימי של כל אורח" (שם, בע' 138), לא קשה להבחין בכך שהתופשת הספרותית אינה גלגול קונקרטי שבוה המטפס של מושג ה'צופה שקול-תועת', עם זאת, תקונטיסציה של המודל לישורה המשפט היימת להשתלב עם כללי הגשמה המיוחדים לשהד זה, וממילא שהיא מטיחה על המודל ייטונים ונודות אותו מבחינה שום תוצאה מוגדרת בשום מקום משפטי פריי, היא מוגבלת בדרכים רבות באמצעות הזקק והתקדים, אפילו כרמיון אין היא עומדת לצמצמה שומה עליה להשיג על המיזין והחמלה, שהופעלו מכבר בשדה התקיקה, ואף על פי כן היא מוגזמת צורה תשיבה, שכן היאוי כי היתה מעורבת במחשבה השיפוטית" (שם, בע' 137).

49 כך הטיב לתאר זאת הרופא החכם האהוב, אברונגוסיו. מארקס, לעיל הערה 3, בע' 128.

שלא לחוות בין השיפוט לבין רציונליות ונורמטיביות, ואילו את האהבה היא מודררת להקביל לשרים ולסדרוף.⁴⁵ מבחינה זו, אחיקת האהבה של פויט מציבה בפני המרכיב השיפוטית אתגרי של ממש כלום תשכיל תרבות זו לעמוד בפיתוי ולהימנע מגירוש של שד האהבה? כלום תשכיל היא, למצער, להשתתף את אקס הנדרש עד למצויי ההבוננות הייחודית שאותו שד מאפשרה דווקא על שום היותו "רגשי"? מותר לשער שפויט עצמו היה משיב על שאלות אלו בספקנות רבה, לא זו, מכל מקום, התשובה העולה מאחיקת השיפוט שלו, שאינה חודרת לקיים דיאלוג עם רגשות כמו אהבה, בפרט כאשר היא מחפשת את דרכה אל האמת.

אחיקת השיפוט שבה אוחות דמותו הספרותית של פויטנינגרילי, כפי שהוצע להיבנה קודם לכן, והקדימה במובן זה את זמנה, היתה בה איפוא מימד נבואי: קריאת התמר על חדרתם של רגשות מהעצמייה השיפוטיות נשמעה בעולם האקדמי שנים רבות לאחר שנכתב הרומן על פויט. אחת "הכופרות" המרכזיות בתפיסה שדיגש ושיפוט הם מושגים המוציאים זה את זה היתה מרתה נוסבאום, אשר טענה כי רגשות אינם בלתי-רציונליים במובן הנורמטיבי, ועל-כן ראויים הם, בדיסונים מסיימים, להנחות או לפחות ליטול חלק בשקול ציבורי כגון שפיטה, נוסבאום מצייע לשבור את הדיכטומיה שבין רגש לשיפוט באמצעות מודל "הצופה שקול-תועת" (judicious spectator), אותו היא שואלת מההיכרות של אדם סטיוי, היא מאמינית מודל זה כמודל של התבוננות המפנה מקום גם לרגשות, אם כי אין זה כמודן מקום ללא גבולות: "צופה שקול דעת הוא לפני הכול צופה, ודייניו הוא אינו מעורב אישית בארועים שהוא צד להם, אף שהוא מגלה עניין במשתתפים באותם ארועים כצדד תודאג לגורלם... מן הצד האחר, אין פירוש תוכי שהוא נטרול רגשותי. אתה מכשרי המסוייים התשובים ביותר הוא הכוח לדמיין בבחירות את מצבו האמיתי של כל אדם ואדם מן האגשים שלפניו."⁴⁶ דווקא תודות אוחות זו מחוזה על-פי נוסבאום הנאי הכרחי, אף כי לא מספיק, לרציונליות שבהתלטה השיפוטית.⁴⁷ וכדבריה: "רגש אוחה אשר נצמד לראיות, מודסן בדרכים מוסריות תולמות ומשוחדר מויקה למצבו הפיסי של המרגיש, איננו רק רגש קביל, אלא למעשה חיוני לשיפוט הציבורי."⁴⁸ האיך לשמוע מבעד למילים

לא במקרה מוכרת התפטרותו של פויט באחד העיתונים כ"התקפת סדרוף פתאומית של שופט" (פויטנינגרילי, לעיל הערה 1, בע' 19).

45 נוסבאום, לעיל הערה 5, בע' 90. נוסבא ל, שאין מודל שיפוטית הפוך יותר ממודל זה, וקובעי לו באיש מודל "הצופה התועת תכלית-מעורב", אשר עמד ביסוד הפויטיביטים ומשפטי התפיסת המשפט כמצי (ראו מאוסטר, לעיל הערה 39).

47 השוו בתקשי אחר: *Failing Ideals of the Legal Profession* (Cambridge, 1993) 66-74. בין כמה תלויות נוגדות העומדות בפניו, על הקבל-ההתלטה לגלות סימפטית כלפי כל צדדו ועמדת-שכנוב, ובלבד שהוא שומר במקביל גם על מימד של רחוק או ניתוק, המחוסן מפני חדרות מחלסת עם אותה עמדת, עם זאת הוא מבריר שם, כי התפיסה אינן פריישה אהבת, הליך החוכמה, לדיון, דורש הניתקות מסיימת, שרגש האהבה כלפי נתמנען - לעיל הערה 5, בע' 95. במקום אחר בספרה מסכמת נוסבאום את תפיסת נוסבאום, לעיל הערה 5, בע' 95. במקום אחר בספרה מסכמת נוסבאום את תפיסת "צדד הפואטי" שלה, שנוכחותה היא "השפיטה הספרותית" הקוראת רומנים ומעשיר כן את רגשות המטב שלה, ועל-כן גם בהכרח את אחיקת השיפוט שלה: "השופטת הספרותית, בהיותה אנטימית והסרת פנייה, אוחתת מבלי להיות מוסת, חושבת על הכל

48

שופט מרגיז את חזוניהה של אחיקה אהבה בשיפוט בהתשובה המתמיד אחר האמת, הוא גם מסמן את גבולותיה של האהבה במסע זה וגבולות אלו – כמו הניסוי האישי של פוט באהבה עצמה – הם לעיתים כואבים, מודים ושוברפים. פוט מסרב אומנם לגיש מהשיפוט שלו את שר האהבה, אך הוא גם לומד להכיר בכישלונו של השיפוט, כבר המיד, מלהשיים במלואה את המטרה של גילוי האמת באמצעות אותו שר. באופן פרדוקסלי, ייתכן שדווקא טעויותיו של פוט ביחס לאשמתה של לנסון וביחס לאהבתה של יוסה שומאן, הפכו אותו לקראת סוף הסיפור לשופט ערני ובשל יוחר, זהם שזוא מוצג באפריקה כדמות ציניקית שלווה. פוט שבאפריקה ממוג את אהבתו לאמת עם הכרעה גם באולדת-ידו של המשפט – אפילו הוא משפט אורח – להגיצ אלזה הנמיר. מסקנתו בסוף הסיפור, לפיה השיטה הטובה ביותר להבנת האהבה הינה "תלישת עצים מפרח היניגית", אינה מבטאת שלווה או ארישות כלפי השוויחיות השיפוטיות, כפי שברצא במבט ראשון. תהפוך הוא הנכון. היא מבטאת חוסר שקט ומידוי מפני רגעי שרירותי בודד שבו יחטיא הלילה השיפוט את האמת דווקא בשל היותו שיפוט אורח. חוסר נחת כזה מסמן גם רגע של בשלות בשיפוט של פוט. רגע שבו קָפץ פוט לכיוון את רקטור הפעולה של שר האהבה לא כלפי האויביקט האנושי העומד לפניו – לגבינו די ב"אחיקה הדאמה" בנוסח זוסט – אלא כלפי האמת עצמה.⁵⁴ מבחינה זו, האהבה שפוט מפעיל בתופשויו אחר האמת היא – אם לשאול מגוליליה קריסטבה (Kriszta) – אהבה "procs" (רחיינו, במהלך או בתוך משפט).⁵⁵ היא מצויה בתהליך של תפוש אחר האמת, ובהכרעת היא עצמה גם מצויה כאילו בתליך משפטי: היא נשפעת כל רגע נחדש, לכל תעוור את עיניו של השופט.

54 כפי שהובהר כבר, לעיל הערה 23, אחיקה האהבה אינה מופנית כלפי מתייזן זה או אחר, אלא כלפי המסע השיפוטי הנחודי לגילוי האמת. בכך היא שונה מאחיקה הזאנה בנוסח זוסט, אך אין היא כזו להחליף אותה, אלא, בהיותה נגודת המנה, היא באה לעמוד לצידה.

55 למונח תצופתי procs מ משמעות כפולה, שקריסטבה מנצלת אותה לצורכה שלה, שאגם מענייננו. מצד אחד הוא מבטא תהליך, ומצד אחר הוא משמש לתיאור הליך משפטי. ראו ג' קריסטבה בראשית הדימה האהבה: פסיכואנליזה ואמנה נע סקברל תרומ, 2004) 9, 40.

ביחס למוטויות הנשיות הטובות אותו. האין אפוא לומר, כי האהבה היא אכן שר מעתה, המפורע לעשייה השיפוטית? כלום לא צדקה בדבריה אם המניה שאילו חוגלתה גיבורת ספרו של סארקס, כאשר התריסה ש"אין להאמיץ לשיים אפילו בשתם אומרים אמת"⁵⁰ כאמור, התשובה על כך היא מורכבת ואינמטיה. אולם ניתן לנסות לשיטט את קווי המתווה שלה, באורח גם לפחות, באמצעות האנלוגיה למצבה "וסר תנה" של הנשיות המודרנית, כפי שאפיין אותה פרויד. הדיים כפי שהותילו עלינו, טוען פרויד, קשים מדי הם מסכים לנו סבל רב, המאיים עלינו משלישה עבריים: מוגופנו (סבל גופני); מעולם שרבע החיצון המסוגל להתגבל לנו (סבל חיצוני); ומן הוצוים בניינו (לבי-אדם אחרים) הסבל התרבותי. שלישת סוגי הסבל הללו, ובמיוחד הסבל התרבותי, תובע מצמצם התארגנותם של בני-האדם במסגרת של יחסים חברתיים, מבכידים על בני-האדם במסעם החיובי אל השגת האושר. כיוי להתמדד עם המכדה זו, נרקטים בני-האדם בפריקטיות שונות הבאות להתחיק את הסבל, אולם פריקטיות מרכזית אות מבקשת יותר מזה, היא מבקשת לא רק למונע את הסבל התרבותי, אלא להגשים את האושר באופן חיובי. זוהי "אחמה מוגמה חיים, המעמידה במרכז את האהבה, ואשר בה מצפה האדם לכל ספק באמצעות העברק אהבה וקבלתה".⁵¹ אלא שפריקטיות זו מעניקה לבני-האדם לא רק נחמה, אלא גם ויהוק, ובטופו של דבר היא משאורה אותם "הסרי-נחמה". פרויד עומד על היאוש שטמון בפריקטיות סיבובית זו, המחודדת את הסבל שהיא עצמה באה לפתור: "עצרה היא, שלעולם אין אנו מוגנים מפני סבל פחות מאשר בעת אהבתנו, ולעולם אין אנו הסרי-ישע ואובללים יותר מאשר בעת שאיבדנו את מושא אהבתנו או את אהבתנו".⁵² את המסע האנושי אל האושר באמצעות האהבה ועקרון העונג, מסכם פרויד במסע הכרחי, אך גם סיופני בתוסר יכולתו להגיצ לעידו: "לשימת חיי האושר שעקרון העונג כופה עלינו אינה בת-מימוש, ועם זאת אינו רשאים – לא, אינו יכולים – להרפות מנאמציעו להתקבל בדרך זו או אחרת אל הגשמתה".⁵³ מסקנה פרדוקסלית זו היא גם מסקנה טורדנת-מנורה. היא "חוסר הנחה" בתהגלמותה.

עצה נשאלת השאלה, האם גורל זה של "חוסר נחה" נגזר גם על השיפוט במסעו האוהב אל האמה? נדמה שאין מנוס מהשובה החיובית על כך, וגורלו של השופט פוט עשוי להמחיש זאת היטב. אומנם, במגבלות הטבעיות שבמסגרתן ראוי עלי-פי נוסבאום ליישם רגשות בשיפוט – מגבלות שאותן הצה פוט רק בהתפתחותו השעוירודייתית – תרי שאחיקה אהבה ביחס לאמת משכללת במובנה את הכושר השיפוטי. אחרי הכל, מעשים ישירי ספק בכך שמערכת המשפט של פריס איבדה שופט ייחודי ואיכותי. מנגה, בהכרעת

50 שם, בע' 91.

51 פרויד "תרבות בלא נחה", לעיל הערה 2, בע' 91.

52 שם, על-פי פרויד, אחד הטעמים להתנגשות זו בין השאיפה לאושר לבין חוסר היכולת להשיגו נוצצה בכך שהתארגנות החיוביות המודרנית, בשונה מן שאפיה את האדם הקדמון, מטילה מגבלות שונות על דחפיו המבעיים של האדם. האדם המודני השכיל אומנם להתגבר על חלק מאי-הטבע (מחוללי הסבל החיצוני) ולרארד את חיייו, אך מחירה של ההתארגנות החברתית המודרנית חיה, כאמור, ריסון הדחפים, אשר בתורו תרם להתחקו שוב של האושר מהאדם. ראו השווי: שם, בע' 99 ו-119.

53 שם, בע' 92.